



Datum

2024-04-10

Adress

August Palms Plats 1

Diarienummer

STK-2023-1659

Yttrande

Till

Socialdepartementet

**Remiss Socialdepartementet - För barn och unga i
samhällsvård (SOU 2023:66)
S2023/0303**

Sammanfattning

Malmö stad välkomnar syftet med betänkandet. Kommunen har dock vissa synpunkter bland annat vad gäller beslut om var den unge ska vistas under vårdtiden. Vidare har kommunen synpunkter på vilka instanser som bör ha ansvar för tillståndsgivning, på återkallelser av tillstånd till familjehem och på att familjehemsvård i första hand ska övervägas för unga i åldern 18–20. Malmö stad har också synpunkter på förslaget att en särskild kunskapsbedömning ska göras vid varje placering och varje skolbyte. Kommunen anser också att förslaget kring hälsobesök behöver utredas vidare.

Yttrande

Malmö stad välkomnar utredningens syfte att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet alltid ska garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård.

Förslagen i betänkandet är ambitionshöjande och gör tydliga ställningstaganden om barn som rättighetsbärare. Utredningens fokus på kunskapshöjande insatser går i linje med ambitionerna i förslagen till ny socialtjänstlag och att socialtjänsten ska vara kunskapsbaserad.

Utredningen föreslår att Skolverket med flera organisationer bör ges i uppdrag att utveckla stödmaterial och utvärdera arbetssätt för att förbättra skolresultaten för barn och unga i samhällsvård. Malmö stad anser att detta är särskilt viktigt för att motverka tidiga misslyckanden i skolan. Det gäller både ordinarie skola och anpassad skola. Kommunen vill också understryka att en väl fungerande skolgång är viktig för alla barn och i synnerhet för barn och unga i samhällsvård.



Malmö stad ställer sig bakom bedömningen att utredningens förslag innebär ambitionshöjningar inom flera områden för kommunerna och därigenom även väntas generera kostnadsökningar. Malmö stad utgår från att finansieringsprincipen tillämpas.

Nedan följer Malmö stads synpunkter på betänkandets olika delar.

5.5.3 Starkare rätt för barn och unga att komma till tals och framföra klagomål

Malmö stad bedömer att den föreslagna bestämmelsen inte kommer till rätta med orsaken till problemet: personalbrist och bristande kontinuitet i kommunerna. Det saknas en analys av detta i utredningen. Malmö stad vill dock markera att barn och unga ska kunna framföra synpunkter och klagomål trots hög arbetsbörda hos personalen. Malmö stad vill även understryka att det, utöver att möjlighet till delaktighet och information behöver utformas så att barn med behov av bildstöd och annan alternativ och kompletterande kommunikation kan ta del av dem, även behöver finnas kunskap hos personal om funktionsnedsättning samt kompetens att möta och kommunicera med dessa barn.

5.5.4 Socialnämnden ska besluta om var barnet eller den unge ska vistas under vårdtiden

Utredningen föreslår nya bestämmelser om att socialnämnden ska besluta om var barn eller unga under 21 år ska vistas under vårdtiden – både initialt och vid ändring av var vården ska utföras. Besluten föreslås bli möjliga att överklaga vilket Malmö stad bedömer vara motsägelsefullt. En placering med stöd av socialtjänstlagen förutsätter samtycke. Om beslutet överklagas har samtycke till placeringen inte funnits och förutsättningarna för frivillig vård faller.

Med utredningens förslag kommer samtycket att bli tvådelat: en del som rör insatsen och en del som rör var vården ska bedrivas. Utredningen har inte analyserat konsekvenserna av överklagande av beslut om var vården ska bedrivas. Malmö stad bedömer att det finns risk för att den vård barnet har behov av och har rätt till fördröjs av domstolsprocesser om var den unge ska vistas under vårdtiden.

5.5.8 Tydligare stöd till vårdnadshavare och föräldrar

Malmö stad bedömer att bestämmelsen skulle behöva förtydligas vad gäller behovet av individuella bedömningar av vårdnadshavares motivation och mottaglighet. Detta gäller särskilt när vården bedrivs med stöd av LVU.

Stöd till föräldrar är viktigt för barnet både då en återförening är möjlig och då föräldern kommer att finnas som förälder på avstånd. Det finns dock en risk att tidsangivelsen (två år) exkluderar de föräldrar som är motiverade och mottagliga för stöd i ett senare skede än efter två år.



6.6.11 Tillstånd till familjehem ska ges av socialnämnden och 6.6.17 IVO ska återkalla tillstånd för familjehem

Malmö stad bedömer att den föreslagna ordningen innebär stora risker för icke likvärdiga bedömningar. Kommunerna har olika förutsättningar att utreda. Det är inte tillfredsställande att en instans i samhället (i praktiken 290 instanser) har ansvar för att bevilja medan en annan instans i samhället har ansvar för att återkalla. Det finns större förutsättning för en rättssäker hantering med en instans som ansvarar för både tillståndsgivning och återkallelser.

Utredningen föreslår att den ursprungliga kommunen som gav tillstånd till en familjehemskategori ska ge tillstånd om familjehemmet vill bli familjehem i ytterligare en kategori.

Malmö stad bedömer att det kan vara mer ändamålsenligt att låta den kommun som senast hade barn placerat pröva tillstånd till en ny familjehemskategori. Den kommunen bör vara bättre lämpad att bedöma familjehemmets kapacitet och förmågor – det kan ju ha gått flera år sedan ursprungskommunen hade kontakt med familjehemmet om en annan kommun har haft barn placerade där. Malmö stad ställer sig även frågande till om förslagen även innefattar eller är kopplade till beslut om familjehem enligt LSS § 9.8 och önskar ett förtydligande gällande detta.

Malmö stad vill även lyfta behovet av särskilda och lämpliga krav på och kompetens hos den som utreder familjehemsplacering, eller annan placering av barn och unga inom tvångsvården. Detta är särskilt viktigt vid placering i förstärkta familjehem. Det är positivt att utredningen lyfter att förstärkta familjehem ska ha kompetens och rätt förutsättningar för att ta emot ett barn med särskilt stora vårdbehov, men det vore önskvärt att kraven på familjehemmen i dessa fall tydliggjordes ytterligare.

7 Register över familjehem för barn och unga

Malmö stad instämmer i utredningens bedömning att ett familjehemsregister innebär ett intrång i familjehemsföräldrarnas personliga integritet genom den kartläggning som sker av deras privatliv. Malmö stad bedömer dock att detta är proportionerligt i förhållande till socialtjänstens samhällsviktiga uppgift och skyldighet att omhänderta utsatta barn och unga. Kommunen instämmer också i utredningens bedömning att registret bedöms nödvändigt eftersom det inte finns något annat alternativ för att uppnå samma nytta för barn och unga i samhällets vård.

Malmö stad instämmer i utredningens inställning att referensmaterial inte ska registreras i registret. Att öppna upp för referenser i fritext medför en risk för att känsliga personuppgifter kommer att behandlas i systemet. Vidare föreligger risk för irrelevanta uppgifter i referensmaterial som ur ett dataskyddsperspektiv kolliderar med



de grundläggande principerna om dataskydd, särskilt principerna om ändamålsbegränsning och uppgiftsminimering.

I avsnitt 7.6.3 föreslår utredningen att registret ska regleras i en lag. Malmö stad delar den bedömningen särskilt med utgångspunkt i skäl som förutsebarhet och legitimitet för registret.

8.5.2 Förutsättning för placering i HVB

Utredningen föreslår att barn och unga under 21 år endast ska få placeras i ett HVB om det kan antas att barnets eller den unges behov av vård bäst kan tillgodoses där. Malmö stad vill framhålla att alla placeringar ska göras med hänsyn till barnets bästa och barnets behov av vård ska vara vägledande. Så som förslaget är utformat finns det risk att betrakta HVB som ett undantag och generellt sämre än andra former av placeringar.

Malmö stads erfarenhet är att HVB i vissa situationer är den placeringsform som erbjuder den bästa vården för barnet. När socialtjänsten har bedömt att placering utanför hemmet är nödvändigt finns som alternativ familjehem, HVB och – för äldre barn – stödboende. Malmö stad bedömer inte att förslaget om att socialnämnden i första hand ska överväga familjehemsvård även för unga i åldern 18–20 år är realistiskt eller ändamålsenligt.

10.5.2 Obligatorisk kunskapsbedömning av barn och unga i samhällsvård

Malmö stad kan konstatera att det finns en utmaning med måluppfyllelse i skolan för barn i samhällsvård. Gruppen har generellt sett en lägre måluppfyllelse än barn som inte befinner sig i samhällsvård. Den föreslagna kunskapsbedömningen skulle kunna öka sannolikheten att rätt stöd sätts in i rätt tid vilket Malmö stad bedömer skulle kunna främja kunskapsutvecklingen och stärka likvärdigheten. Som Malmö stad redogör för nedan finns det dock redan idag goda möjligheter till kunskapsbedömning.

Det är givetvis viktigt att alla skolor säkerställer att dokumentation och beslut överförs enkelt mellan skolor och skolformer vid skolbyte. Detta regleras i 3 kap. 12 j § skollagen där det framgår att den överlämnande skolan ska lämna sådana uppgifter till den mottagande skolenheten som behövs för att underlätta övergången. Detsamma gäller om eleven byter skolenhet inom skolformen.

Malmö stad anser att elevens behov upptäcks bäst i undervisningen. Enligt dagens regler har skolan möjlighet att göra en utredning om behov av särskilt stöd och extra anpassningar. Lärare har alltid möjlighet att kartlägga elevens kunskap om det finns behov av det för att utforma undervisning på rätt nivå. Malmö stad är dock positiv till att vikt läggs vid behovet av att uppmärksamma särskilda behov av stöd och av



specialpedagogisk kompetens när sådan inte finns tillgänglig, och vill betona att detta behöver ske både i ordinarie skola och anpassad skola.

Malmö stad vill också framföra att testning av det slag som föreslås kan vara resurskrävande. För att testresultaten ska vara tillförlitliga behöver testningen vara ganska omfattande. Den som utför och rättar testen bör vara en behörig lärare för ämnet som känner till testets utformning. Testsituationen behöver även utformas med hänsyn till elevens eventuella behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Oavsett vilka andra omständigheter som eleven har befunnit sig i så är skolbyte en stor anledning till stress och oro.

Skolfam är en skolsatsning inom familjehemsvården där 20 kommuner i Sverige, bland annat Malmö, ingår. Satsningen innebär att ett strukturerat sätt att arbeta införs för att hjälpa familjehemsplacerade barn att få bättre skolresultat. Målet är att barn som är placerade i familjehem ska gå ut grundskolan med behörighet till gymnasiet då man vet att placerade barn generellt sett har sämre skolresultat. I arbetsmetodiken för Skolfam ingår kunskapskartläggning. Skolfam redovisas i betänkandet men satsningen förefaller inte ha beaktats vid utformningen av förslaget.

10.5.3 Skyldighet för socialnämnden att underrätta rektor om behov av bedömning

Socialdepartementet bör överväga att justera förslaget i 10.5.3 att socialnämnden ska underrätta rektor vid behov av en bedömning enligt den föreslagna 3 kap. 12 k § skollagen (10.5.2). Om departementet tar hänsyn till Malmö stads synpunkter på 10.5.2 framstår bestämmelsen som onödig.

10.5.4 Hälsobesök för barn och unga i samhällsvård

Malmö stad anser att förslaget skulle gynna omhändertagna barn men ser också att förslaget medför svårigheter som behöver utredas vidare. Förslaget innebär gränsdragningsproblem vad gäller förebyggande och hälsofrämjande arbete och hälso- och sjukvård. Även praktiska frågor som att eleven inte befinner sig på skolan måste lösas. Vidare ökar förslaget behovet av mer resurser och detta måste vägas mot andra behövande grupper. Malmö stad vill även här betona vikten av kunskap om neuropsykiatriska diagnoser och andra funktionsnedsättningar hos den vårdgivande personalen och om hur man kan bemöta dessa unga på bästa möjliga sätt.

11.6.2 Stöd efter vården ska ingå i en skälig levnadsnivå för unga upp till 25 år

Socialtjänstlagen anger som regel inte vad som ska anses utgöra en skälig levnadsnivå i det enskilda fallet. Biståndet bygger i stället på en individuell behovsbedömning.

Malmö stad bedömer att det är problematiskt att stödet inte är tänkt att föregås av en individuell prövning. Det finns en rad olika omständigheter som kan spela in: exempel är när samhällsvården ägde rum, hur länge den varade och under vilka omständigheter



den skedde. Malmö stad bedömer inte att utredningens argument för att bortse från en individuell prövning av rätten till stöd är tillräckligt starkt.

12.2.3 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Om förslagen genomförs beräknar utredningen att kommunerna får ökade kostnader med cirka 506 miljoner per år till följd av utökade arbetsuppgifter och ambitionshöjningar i lagstiftningen. Malmö stad vill lyfta tre exempel där utredningen gjort beräkningar med vad som verkar vara för låga kostnader.

- **Förslaget att socialnämnden ska överväga fortsatt vård efter 18 år.** Utredningen har räknat med att dygnskostnaden för familjehem och stödboende, som antas vara de placeringsformer som är mest aktuella för den här målgruppen, kostar cirka 800 kronor/dygn. Malmö stads genomsnittliga kostnad för familjehem är 970 kronor per dygn för internt anlitade familjehem och 2 000 kr per dygn för familjehem som är externt anlitade. De dyrare multiinsatserna för ungdomar är inte medräknade.
- **Förslaget att personal vid HVB och stödboende för barn och unga ska ha minst en 2-årig eftergymnasial utbildning.** Utredningen bedömer att det för de anställda som behöver ersättas eller vidareutbilda sig ökar lönen med 500 kronor eller 750 kronor per månad. Skälet är ökad konkurrens om personal med en utbildningsnivå motsvarande utredningens krav. Malmö stad bedömer att det är rimligt att förvänta en avsevärt större löneökning för personal som vidareutbildar sig.
- **Förslaget att göra en obligatorisk kunskapsbedömning.** Malmö stad anser att kostnadsberäkningen av förslagen är för låg då den utgår från en ideal situation vad gäller tidsåtgången för testning. Enligt kommunens bedömning kommer tidsåtgången för varje elev enligt förslagen vara större än i räkneexemplet och behovet av personal för testningen kommer att vara mer omfattande. Om förslagen är mer kostsamma än vad som framgår försvinner en del av de förväntade besparingarna. Om regeringen väljer att gå vidare med förslagen i 10.5.2 och 10.5.4 måste även kompetensförsörjningen inom området beaktas eftersom det redan idag finns svårigheter med att rekrytera personal med rätt kompetens till elevhälsan.



Ordförande

Katrin Stjernfeldt Jammeh

Sekreterare

Martin Ljungberg

Anders Skans (V) och Emma-Lina Johansson (V) reserverar sig mot beslutet och avser lämna in en skriftlig reservation.